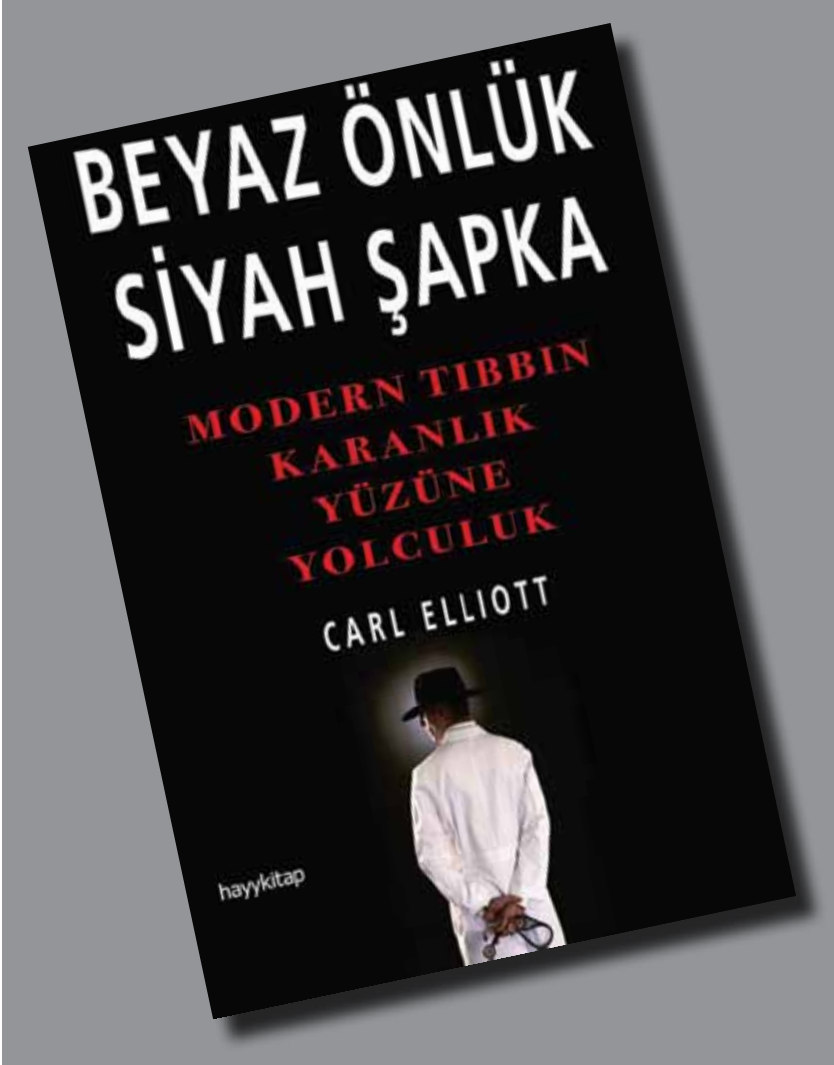


Bir Kitap: Beyaz Önlük Siyah Şapka



Bir hekim ve etik uzmanı olan Carl Elliott, “Beyaz Önlük Siyah Şapka” adlı kitabında, tıp dünyasına eleştirel gözle farklı cephelerden bakıyor. İlaç araştırmalarında denek olarak kullanılan kobayların cephesinden, kimi düzmece olan bilimsel makaleleri kalem alan hayalet yazarların cephesinden, doktorları belirli ilaçları reçeteye yazmaları için manipüle etmeye çalışan tıbbi satış mümessillerinin cephe-

sinden, tıp etiğini meslek edinen ancak endüstrinin maşasına dönüşebilen biyoetik uzmanlarının cephesinden...

Elliott, kendilerine bir tür geçim kaynağı yaratmak için ilaç çalışmalarına katılan profesyonel deneklerin, yani kobayların tecrübelerinden sunduğu kesitlerde bir yandan kobaylık müessesesinin etik yönünü sorgularken, diğer taraftan peş peşe ilaç çalışmalarına katılan kobaylarla yürütülen bu

araştırmaların bilimselliğinin ne denli su götürür olduğunu gözler önüne seriyor.

Elliott, eskiden tıp fakültelerinde ya da eğitim hastanelerinde yürütülen ilaç çalışmalarının, ilaç firmaları tarafından özel sektöre nasıl kaydırıldığını anlatırken, bu değişimin sonucunda türeyen sözleşmeli araştırma kuruluşlarının, ilaç geliştirme sürecinin her aşamasında ürünün arkasını nasıl kolladığını, ilacın hızla onay alabilmesi için yapılanları ve bu arada görmezden gelinenleri, hasıraltı edilen bilgileri, kurumsal inceleme kurullarının bu süreçteki rolünü deşifre ediyor. Yazar, hekim sorumluluğu ile endüstri arasındaki çıkar çatışmalarının ne denli tehlikeli olabileceğini vurgularken, geçmişte ilaç firmalarından bazılarına karşı açılan hukuk davalarından da çarpıcı örnekler veriyor.

Elliott’ın örneklerle irdelediği bir başka konuya, kanıta dayalı tıbbin temelini oluşturan klinik araştırmalar ve bu araştırmaların yazılı metne dönüştürülmesiyle hazırlanan bilimsel dergilerde yayımlanan makaleler. Tıp yayıncılığı sektörünü de masaya yatıran Carl Elliott’ın sorguladığı konulardan bir başkası, hekimlerin hastalarına uyguladığı tedavileri yönlendiren bilimsel makalelerin güvenilirliği.

“İlaç pazarlamasının çoğunlukla pazarlama gibi gözükmemesi gerektiği düşünülür” diyor Carl Elliott. “Hekimler, reklâmlara değil, deneysel kanıtlara dayanarak ilaç yazdıkları konusunda ısrar ederler (hastalar da buna inanmak ister). Bu nedenle, ta başından beri ilaç üreticileri pazarlama araçlarını deneysel kanıt sunan araçlara olabildiğince yakın bir kılıfta tasarlamaya çalışmışlardır: Tıbbi dergiler, bilimsel makaleler, özetler, sempo-

yumlar, konferanslar, slayt gösterileri ve yuvarlak masa toplantıları.”

O halde büyük ölçüde ilaç endüstrisinin güdümünde hazırlanan, son derece bilimselmiş gibi görünen bu ayrıntılı senaryoya ne kadar güvenebiliriz? Bir başka deyişle, finansal çıkarların her şeyin üzerinde olduğu bir alanda at koşturana ilaç firmalarının arasında hastaların çıkarlarını ön planda tutmakla yükümlü olan doktorlar da, yine ilaç endüstrisinin desteğiyle yapılan çalışmalara, yayımlanan makalelere, yapılan toplantılara göre karar veriyorlarsa, verdikleri kararların gerçekten de hastaların çıkarını gözettiği iddia edilebilir mi? Dahası, tıp profesyonelleri bu aldatmacanın ne kadar farkında?

Yazar, ilaç endüstrisiyle tıp dünyası arasındaki çetrefilli çıkar ilişkilerine dikkat çekerken, bu ilişkilerde önemli rol üstlenen iki grubun etkisini özellikle inceliyor. Bunlardan birincisi, ilaçların satışından sorumlu olan tıbbi satış mümessilleri, yani endüstriyle doktorlar arasındaki ana iletişim kanalını oluşturan ve satışından sorumlu oldukları ilacın kotasını tutturmak için didinip duran firma temsilcileri. Diğeriyse, kendi alanlarındaki son gelişmeleri meslektaşlarına duyurmak üzere toplantıdan toplantıya koşturana ve hayalet yazarların hazırladığı makalelerin altına kendi imzasını koyan kanaat önderleri.

Sonuç olarak Carl Elliott'ın anlattıkları, aslında toplumun herhangi bir kesimini değil, hepimizi ilgilendiriyor. Sağlık hizmetlerinden faydalanan/faydalanamayan vatandaşları, hastaları, potansiyel hasta adayları olan sağlıklı nüfusu... Sağlık sektöründe çalışan tüm profesyonelleri, şu anda tıp fakültelerinde öğrenci olup da birkaç yıl sonra hastaların sorumluluğunu üstlenecek olan doktor adaylarını, meslek örgütlerini... İlaç firmalarının CEO'dan medikal müdüre, ürün müdüründen tıbbi satış mümessiline varana dek bütün çalışanlarını... Sağlık muhabirlerini, tıp yayıncılığıyla

Carl Elliott kimdir?

Carl Elliott, Minnesota Üniversitesi Biyoetik Merkezi'nde ders vermektedir. Davidson College'dan mezun olan Elliott, Güney Carolina Tıp Fakültesi'ni bitirmiş, İskoçya'daki Glasgow Üniversitesi'nde felsefe doktorası yapmıştır. Kanada, Güney Afrika ve Yeni Zelanda'daki üniversitelerde ders vermiştir. 2003-2004 yıllarında New Jersey'deki Princeton İleri Çalışmalar Enstitüsü'nde konuk profesör olarak çalışmıştır. Elliott'un daha önce yazdığı, aralarında Better Than Well: American Medicine Meets the American Dream'in de (İyiden de İyi: Amerikan Tıbbı Amerikan Rüyası ile Buluşuyor) yer aldığı altı kitabı bulunmaktadır. Makaleleri New Yorker ve Atlantic Monthly dergilerinin yanı sıra New England Journal of Medicine'da yayımlanmıştır. Güney Carolinalı olan Elliott, eşi Ina ve üç çocuğu Crawford, Martha ve Lyle ile Minneapolis'te yaşıyor.

uğraşanları... Elliott her ne kadar Birleşik Devletler'deki çığırından çıkmış sağlık sisteminin genel bir resmini çiziyor gibi görünse de, aslında tüketim kapitalizminin sağlık sistemini nasıl ele geçirmiş olduğunu anlatıyor kitabında; dolayısıyla verdiği örnekler Birleşik Devletlerle sınırlı değil, küreselleştiği ve sermayenin esiri olduğu ölçüde kirlenmiş sağlık sisteminin parçası olan bütün ülkelerle ilgili.

Uzm. Dr. Yavuz Dizdarın önsözünden bir bölüm:

Çok değil yirmi yıl önce Amerikan kongrelerine katılmak sıradışı bir durumdu. Bir dönem geldi, artık bu kongrelere katılmak yıllık bilimsel turizm etkinliğinin standart bir parçası oldu, “katılınsınlar” emri çok çok yukardan aşağı düşmüştü çünkü. Bugün bütün eli kalem tutan (reçete ve etki

gücü olan anlamında) doktor takımının beyinleri, götürüldükleri Amerikan ve Avrupa kongrelerinde bir güzel yıkanır, götürülemeyenler için yerel “update” (güncelleme) toplantıları düzenlenir. Oysa bu kongrelerin çoğu bilimsel toplantı alanları bile değildir. Bunlar bir cins fuar (“fair” ya da “marketplace”) ya da panayır özelliği taşırlar. Dünyanın her yerinden gelen 10 bin ila 30 bin doktor tek mekânda buluşur, tartışma yoktur, sadece anlatan konuşur. Bir futbol sahası büyüklüğündeki salonlarda düzenlenen “preliminary section”larla verilmek istenen mesajlar seçilerek sunulur. Onlara “p değeri” denen ve istatistiksel anlamlılık zeminine kurulan sonuçlar yedirilir, akşam ikram edilen şık yemekler ise sindirim takviyesine yarar.